

едиција

цепни
а
на
гр
е
м

уредник
Ален Бешић

СОЊА
ВЕСЕЛИНОВИЋ

кросфејд

Савет за употребу:

Рефрен ове књиге, који долази по слободном нахођењу, јесте песма Лудовика Навара (Ludovic Navarre), алијас Сен Жермена (St. Germain), под називом *Soul Salsa Soul*. Можете га уметати у неограниченим количинама, тихо или гласно, у зависности од степена толеранције комшилука, и без видне везе са тематиком књиге, пошто такве везе нама никада нису представљале превелику бригу. Дакле, од воље вам. Ипак, једна препорука, или бар молба:

мешајте с душом

или

мешајте здушно

DILE QUE NO

Постоји та дечја фасцинација Андерсеном. Можда никада сасвим наивна. Занос његовом старијом женом која одводи мушкарца и млађом која иде да га избави. Сналажљива, упорна, самопоуздана Герда, чије су одлуке ретко када конвенционалне. Снежна краљица којој дечак треба из непознатих разлога. У славу разума. Скривене руже, брачни пар сврака, палата подељена на пола – има ту толико женских аксесоара, зачина бајке, замагљивања рудиментарног. Како да га не волиш када је испричао све што си хтела, боље него што ћеш ти икада умети?

Постоји, дакле, прича. Нема потребе за измишљањем. Можда никада више, то је оно застрашујуће што покушавам да саопштим. Једна северна земља, један завејан град, једно путовање на леђима соба. Једна топлија земља, један ознојени град, једна вожња у утроби трамваја. Једна утопијска земља, имагинарни град, немогућно путовање, увек позната супарница. Свако добије своју порцију поуздања и своје релативно непредвидљиве измишљотине. Нисам могла знати чега ћу се плашити кад сам читала Андерсена, истина је да се плашим свега што је код Андерсена било. Оловновојничке фаличности, ишчезле мајке девојчице са шибцама... Но, снежна краљица, ту и не знаш управо

чега да се плашиш. Поређења? Јер ја бих, врло извесно, на том путовању, у тој потрази за пријатељем Кајем, негде скренула. Кажем да се не могу ослонити на доследност тела, али знам да то са телом нема везе. Постоји та грозничава завист према свима за које мислим да су напабирчили богатије животно искуство за исто задато време. Као да су флертови, додири, разговори, плесови и разноврзне праксе најсочније крушкице за ракију што треба да је пијем „после свега“. Та су ме сажета надокнађивања коштала којечега, а да при том, због неизбежне свести о надокнађивању, и нисам била уистину присутна. Било је нешто друго – једна с репом, једна нѐма, како би то Андерсен лепо напоредо поставио – била је Нађа, зарумењена и благо затечена. Све је то научна фантастика, ако си довољно пуна себе да одстрианш две трећине те пуноће, али дата липосукција само ће омогућити да се оно познато, примерно и појавно развуче до гадости, у покушају да попуни простор.

Била је. Онда је једном и проговорила. Ни на који посебан начин обележено, и то се догодило. У сну, под водом, деловала је мудрије, као што би деловала и у тексту, никад потпуно пребрисана. Овако, била је као и свака друга, за нијансу романтичније одевена, за нијансу нежније насмешена, него што бих ја сматрала препоручљивим. Рекла је: „Зовем се Нађа. Ледена, снежна краљица. Плашим се етра и белог намештаја. Гадим се изврнутих рукавица и сађа.“

Шалим се, није то рекла. Али могла је. Истина је да се не сећам да је ишта драматично рекла. Тако нешто бих ја радо рекла, само не могу да замислим прикладну

ситуацију. Ја сам ипак мајстор прикладности, кад зажмуриш на периодична исклизнућа. Као Немци.

Дакле, није то рекла, али нека буде да јесте. Јер мора се некако отпочети разговор. Сећам се, хтела сам да јој кажем да сам почела да пишем роман о превођењу и да сам поставила једну песму на француском као окосницу, па да ћу лепо да се обавијам око ње, као око стуба. Прећутала бих да ме та песма ошамути сваки пут кад је прочитам, те да је почетак писања лажан и претенциозан. Знала сам већ унапред шта бих јој рекла, а шта бих прећутала, као и са свима другима. Водим рачуна о томе, зарад њих и зарад себе. Али она уопште није ваљано реаговала. Супротно очекиваном, брзо сам се смела. Запуцавала сам се на тренутке, сумњајући да је предамном особа око које би уопште требало да се трудим. Но, ја се обично ипак трудим. Она је стрпљиво и без видног узбуђења изнела своје теме. Климнула сам главом. Била сам уљудно запањена лепотом младог Црњанског са црно-беле сличице из електронског издања *Полиџике*, али нисам имала коментар. Хтедох да јој понудим нешто заузврат, прелетела сам погледом по просторији. Забодена међу хемијске оловке, испречила се реклама за шампањац *Jules Mumm* из извесног немачког часописа и на њој привлачан мушкарац тридесетих година у кади са пеном и паткицом. Врло привлачан, мислим да сам га једном чак и сањала. Није да постоји семантичка линија. Везу чини та немогућност усредсређивања, трајног избора, ваљане теме. Све је ово пусто одвлачење пажње. Знам ја куда би тај разговор ишао да ја на брзину не копам плитке рукавце. Трбало би одговарати на нека питања, ја то заиста каткад

и покушавам, али се онда, необјашњиво неодговорно, заплетем у длаке на прсима господина паткице. А по том је доста тешко вратити се.

Она, пак, није имала питања. Нешто је понудила на размишљање, нешто је одобрила и, све у свему, била доста љубазна. Нисам сигурна да ли сам јој се допала. То ми је, наравно, ишло на живце. И нисам се питала да ли се она допала мени, за то није било времена. Пошла сам од претпоставке да је тако задато, да тако мора бити. Као и обично, учитала неки ауторитет.

Мислим да је некеме обећала причу, да ме зато оби-лази. Опседала ми је снове и проценила да ту има материјала. Али ја више не умем ништа да пренесем. Свако ко је заплесао тесно стиснут уз непознатог, валцер или танго, зна да се моћ речи прецењује. Ставила сам јој шаку на раме, благо стиснула. Ставила сам јој длан под-но лопатице, овлаш пребрала ребра. Али причу не, неће је добити. Ништа нас неће повезати више у једну раван. Не знам шта је чинио он, још мање шта сам ја. Све што бих рекла, било би реалније од онога што је у сећању преостало као талог. Обриси флерта и увек немила сце-на реализације, немила, јер није заувек одгођена. Са-њарења се завршавају пре но што чујеш речи након пољупца, тако да суверено владаш утисцима, у које се мушкарац, нем, не меша. Неартикулисана сам сасвим фина и свако би ме пожелео. Само ме она жели с причом. За ту врсту одмотавања треба доста времена да прође, кажем јој. Не, она неће то, жели непосредне утиске, жели извештај са лица места, жели свест и несвест заједно, окупљене за добробит нарације.

Снежна краљица учи салсу – о путањама идентитета у *Кросфејгу*

Новим књижевним остварењем Соња Веселиновић наставља авантуру започету запаженом *Поемом њреко*. Тим литерарним првенцем она се уписала у поље актуелног књижевног живота као ауторка наклоњена радикалнијим жанровско-формалним решењима. Под означитељем препознатљиве књижевне врсте, она је, у једној од најинтригантнијих дебитантских књига последњих година, оживела изразитију међузависност непредвидивог кретања (ауто)рефлексије и (ре)конфигурисања текстуалности.

На том трагу, и у *Кросфејгу* није у првом плану једнообразност жанровских својства. Пружајући повода за говор и о кратком лирском роману, и о дужој, атипичној новели, Соња Веселиновић исписује вишегласни дисперзивно-наративни ток који специфичном организацијом чак подстиче и на удаљавање од питања о профилисању књижевне врсте. Не само особен вид приповедања већ и тематски слојеви кроз које роне уведени гласови, чине текстуалност *Кросфејга* растреситим, нехомогеним, динамичким пољем, лишеним линеарног развоја мотива, базираним на ковитлавој кумулацији увида, слика, исказа који изискују стрпљивије читаоце, наклоњене експерименталности.

На наведена поетичка својства посебно светло баца заједнички именитељ са *Поемом њреко* – реч је о нескривеном ослањању на интертекстуалне релације које, пре свега, усложњавају представу о логореично-исповедним субјективитетима, о рефлексивно-самоспознајућим путањама које, за разлику од дебитантског остварења, у *Кросфејду* имају прегледније формално окончање. Док дијалог са Маријом Цветајевом и Људмилом Улицком у *Поџми њреко* подразумева оформљење „лица“ инстанце која укршта понирања у себе са ковитлавим, екстензивно-сликовитим упливом у свет, интертекстуалне нити које премрежавају *Кросфејд* откривају нешто другачију динамику сопства и њено донекле неочекивано разрешење.

Задржавајући се у оквирима питања идентитета маркираног *Поџмом*, ауторка у новом остварењу скопчаност са литерарним подстицајима (Х. К. Андерсен, А. Бретон) видљивије утапа у свакодневицу, удаљавајући се од ризомског тока свог првог рукописа, од наглашавања везе текстуалног поретка и (ауто)рефлексивних посувраћења, уочљивије се приближавајући егзистенцијалној димензији фокусираних проблема. Другим речима, конфигурација субјективитета, родни/полни идентитет, немогућност хомогенизације и контроле мисли и осећања, у *Кросфејду* се указују у светлу дехармонизованих, разломљених, декомпонованих слика свакодневице које се, ипак, међусобно „дозивају“ пригушеним наративним нитима, откривајући опипљивију, животнију књижевну јунакињу.

Можда се тај утисак не може одмах стећи, будући да се нараторка „разлаже“ на гласове који израстају из

призване литературе (бајка „Снежна краљица“, Бретонска *Нађа*), те се, на први поглед, може учинити да је реч о снажном конструкту који спутава мотивисано и разложно развијање централног лика. Међутим, приписивањем својеврсних персоне одређеним аспектима унутрашњег живота главне јунакиње/нараторке, раслојавањем њене осећајности и свести о себи на више „лица“, ауторка успева да надиђе снажне означитеље/фигуре из Андерсенове бајке и романа родоначелника надреализма. Прецизније казано – успева да задржи њихову базичну ауру (емотивна суздржаност/хладноћа Снежне краљице, самосвојност и неухватљивост Нађе), и да из тих језгара, вијугавим током исказа, недоумица, увида, коментара, формира аспекте сопства главне јунакиње који се удаљују од литерарних полазишта и све више, како одмиче текст, постају одраз преиспитивања централне јунакиње о љубави, страсти, мучнини и рутини свакодневице, о самом писању.

Заиста, *Кросфејг* је и остварење о писању, о потрази за адекватним темама, за узбудљивим изразом, за снажним уметничким одговором на унутрашње преломе који остају невиђени од спољног света. У том контексту се персоне Снежне краљице (односно Нађе) указује као корективно-иронична снага у самој главној јунакињи, као креативно-цинична смерница која, сугерисаним својствима, донекле подрива устаљену представу те познате, застрашујуће фигуре бајковитог света (у мебијусовском наличју – хедонистичко-ирационалне Нађе), у духовитом заокрету препознајући је као генератор имажинације који упућује на то да би, сама нараторка, не романом о превођењу, како је у први мах замислила,

већ „романом о плесу вербализовала (...) оно чему се толико радује – освешћивање телесности“.

Само „освешћивање телесности“ не одиграва се, дакле, без удела феминог дволика, Снежне краљице/Нађе која заузима, између осталог, и позицију резонера над животом нараторке, указујући се као маскирана ауторефлексија, као одраз немогућности главне јунакиње да у свом наличју, у својој сенци, у потпуности препозна ослобађајућу снагу, чак њену потенцијално фаталну страну („Јер ја сам Нађа, снежна краљица (...) Изгледа да јој се та комбинација није чинила кобном“). Отуд дужи растресито-монолошки токови – било да су продуковани из позиције централне јунакиње, или пак из несталног језгра сугерисане „унутрашње стране“ њеног идентитета – лишени линеарног начела излагања, прожети импресијама, бритким увидима, фрагментарним и сведеним ретроспекцијама, поседују и полемички, агонистички набој између поменутих исказних инстанци. Та напетост специфична је по споју међусобних благонаклоних прекора и обостране свести о тешкоћи медијације између идентитетских мена главне јунакиње.

Таква располућеност сопства, готово схизоидна нехомогеност личности, само делимично може бити тумачена строгим задржавањем у равни прегледних психолошких мотивација. Другим речима, врлина *Кросфејга* је у удаљавању од подражавања психолошких процеса, али и у избегавању, како је већ напоменуто, грубе конструктивности која би рефлектовала ауторкино превасходно поуздање у интертекстуалне везе. Сугестивност новог остварења Соње Веселиновић великим делом произлази из тога што читалац може на почетку, без

устезања, poseгнути за психологизацијом раслојавања сопства, да би, ипак, напредовањем кроз текст, утопљен у дисперзивно-рефлексивне деонице, тешко могао мимоићи способност ауторке да евоцира широк распон осећајности главне јунакиње, спектар дилема, недоумица, уверења, страсти, жеља, разочарања, тиме пре закривајући једнообразна полазишта мотивације него их чинећи прегледним. У таквом контексту фигуре Нађе и Снежне краљице добијају пре улогу зачудних, спорадично чак узнемирујућих, несводивих фактора („Нађа је игло у којем ватра гори, чисти парадокс од сваког поверења јачи“), него што се, као интертекстуалне чињенице, указују у својству стабилније контекстуализације.

Из тога, заправо, происходи да се *Кросфејд* потпуније може доживети уколико рецепијент не инсистира нужно на реконструисању целокупне узрочно-последичне мреже свих фрагмената наговештених ситуација, догађаја, околности, ретроспекција, фантазама, хтења – довољно је пратити *џлес* уведене несталне осећајности, препустити се *салси*, микродигресивном, спорадично лиризованом *њихању* чежњи, прохтева, заблуда, „кривих срастања“ мисли. Из такве перспективе, нови књижевни текст Соње Веселиновић добија на живости, и расцеп идентитета главне јунакиње постаје неизбежно, чак подразумевајуће стање духа особе која се разабירה у сећањима, жељама, љубави.

Заиста, заљубљивање, привлачност, неизбежност љубави и узбуђења, несталности које је прате, представљају залог да *Кросфејд* неће клизити ка усиљеној нарацији, у аналогiji са поменутиим мотивима израстајући у

готово неухватљив, жив, дивљи текст. И композиционо уређење, сегментирано одредницама функционалним при опису покрета у салси, губи на конструктивности када се има на уму да смернице из сфере плесне вештине нису уведене са циљем заустављања семантичког ковитлаца, већ ради његовог одржања, у сврху његове ритмизације и додатног усложњавања. Попут промене партнера у салси – смењују се идентитетске ауре главне јунакиње, еманирана осећајност се опире целовитом перципирању и (налик запљускивању таласа) врши уплив у рецепијентско поље, монолошки токови се делinearизују, наратив осцилује између прегледности и заводљиве флуидности.

Једноставније казано – *Кросфејг* позива на атипичну литерарну игру, на плес између унутрашњег живота рецепијента и сугерисане текстуалне динамике, пружајући повода за слутњу да ће сензибилитет самог читаоца (не и аналитичка вештина) бити пресудан при коначном разумевању новог остварења Соње Веселиновић. Другим речима, потпунију представу о подвојености главне јунакиње стиче рецепијент који несталност идентитета сагледава сродно схватању сопства потхрањеном у имплицитној поетици *Кросфејга*, који понуђену интермедијалност на почетку не поима као успутну, ирелевантну белешку, већ као позив на оформљење звучне позадине самог текста, као *сиџнал да инџерферирање музичке џодршке и динамичне осећајности* главне јунакиње више говори од строгог задржавања у текстуалној равни. Отуд рефрен песме *Soul Salsa Soul* Лудовика Навара (Ludovic Navarre), алијас Сен Жермена (St. Germain), читалац може „уметати у неограниченим количинама,

тихо или гласно, у зависности од степена толеранције комшилука“, тиме не помажући оформљење стабилне контекстуализације, већ пре пуноће доживљаја читања *Кросфејга*.

Јер Соња Веселиновић сугерисаним поступцима уводи рецепијенте у посебно искуство несталности идентитета, чинећи заокрет који тој великој теми (модерне) литературе делимично одузима предзнак непоништиве озбиљности и тегобности. Приређујући (композиционе) смернице из плесног, салсичноггибања, ауторка (поступком ничеанске провенијенције) кретање „кроз таласе“ идентитетских разлика заправо предочава као неизбежно рођење/израњање кроз животне, уобичајене ситуације (које, у својој обичности, врве од најтананијих чежњи и недоумица), кроз смењивање будних и сновидах стања, кроз околности лишене трагичних димензија идентитетског расцепа. Јер плес (унутрашњег живота) у *Кросфејгу* једним делом је против „духа тежине“, тог кључног непријатеља игре, како је приметио још мислилац заслужан за филозофско оживљавање Заратустре.

Међутим, ту се не завршавају значења покренута метафором плеса, фигуре погодне (по сугерисаној филозофској традицији) за назначивање саме мисли. У заковитланој промени партнера за плес/идентитетских лица, динамика (ауто)рефлексије – остварена у распону од иронично-луцидних увидах Нађе/Снежне краљице, до пристајања рационалне стране бића главне јунакиње на рутину свакодневице – у завршним редовима *Кросфејга* добија вишесмислене консеквенце. Реч је, свакако, о последњој сцени буђења из сна, у којој се

значења опирају једнообразном сумирању: „Још у плитком мору роним, не вуци ме. Још имам слабашну могућност допирања (...) Гледају ме два зачуђена ока. *Не-йобијно се ујисујем сама у себе. Поклапање успело*“ (истакао Г. К.). Успешно одржавање, кроз читаво дело, скопчаности сенке резигнираности због раслојеног сопства и салсичног препуштања тој нехомогености, у описаној завршници добија нови аспект – неумитност коначне интегрисаности бојено је завршном констатацијом о одиграној подударности („Поклапање успело“), и то могућношћу њеног семантичког рачвања. Док се, с једне стране, може говорити о самозадовољству због коначног задобијања целовитости субјекта, дотле није неоправдано наслутити и нестајање Нађе/Снежне краљице у том процесу (само)идентификације. Буђење из сна гашење је и доминације ирационалне стране бића, али и неизоставно усидрење главне јунакиње у отуђеној свакодневици, у пољу егзистенције где ликови бајковитог света и надреалистичких фантазама остају без снаге.

Таквим значењским рукавцима Соња Веселиновић затвара ново остварење, још једном сведочећи о својој даровитости и инвентивности, наговештавајући могућност уплива и у кондензованије прозне жанрове. За сада, она *Кросфејдом* потврђује место ауторке која истрајно исписује своју фасцинацију понорима идентитета, успешно се опирајући препознатљивим и устаљеним уметничким решењима.

О ПИСЦУ

СОЊА ВЕСЕЛИНОВИЋ је рођена 1981. године у Новом Саду. Запослена је као асистент на Одсеку за компаративну књижевност Филозофског факултета у Новом Саду. Од 2007. године члан је уредништва часописа за књижевност и теорију *Поља*. Године 2007. победила је на Фестивалу младих песника у Зајечару. Као награда за победу, објављена јој је књига поетске прозе *Поема њреко* (2008). Добитница је стипендије из Фонда „Борислав Пекић” за нацрт лирског романа *Кросфејд* за 2009. годину. Бави се научним радом, књижевном критиком и преводи са француског језика. Објавила је студију *Преводилачка њоеџика Ивана В. Лалића* 2012. године у издању Академске књиге.

САДРЖАЈ

Dile que no	7
El dos	21
Para ti, para mi	42
Adios con la hermana	73
Објашњења	90
Снежна краљица учи салсу – о путањама идентитета у <i>Кросфејгу</i> (Горан Коруновић)	91
О писцу	99

Соња Веселиновић
КРОСФЕЈД

издавач
Културни центар Новог Сада
Католичка порта 5, Нови Сад
тел: 021 528 972
факс: 021 525 168
e-mail: info@kcns.org.rs
www.kcns.org.rs

за издавача
Др Андреј Фајгел

ликовни уредник
Маја Ердељанин

графичко уређење
Марија Црвени

припрема
Владимир Ватић

шtamпа
Артпринт Медиа, Нови Сад

тираж
300 примерака

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
821.163.41-31

ВЕСЕЛИНОВИЋ, Соња

Кросфејд / Соња Веселиновић. – Нови Сад : Културни центар Новог Сада,
2013 (Нови Сад : Artprint media). – 100 str. ; 19 cm. – (Едиција Цепни анаграм)

Tiraž 300.

ISBN 978-86-7931-310-2
COBISS.SR-ID 279302663